

ปัญหาการตั้งทนายความขอแรงที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยในคดีอาญา ในชั้นพิจารณาของศาล¹

วรวิทย์ สุภาพ²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการตั้งทนายความขอแรงที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยในคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งทนายความขอแรงที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยในคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาล เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งทนายความขอแรงที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยในคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาล และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งทนายความขอแรงที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยในคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาล เมื่อผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาการตั้งทนายความขอแรงที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยในคดีอาญา ในชั้นพิจารณาของศาล ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการใช้กฎหมาย ปัญหาในการตีความกฎหมาย ปัญหาที่เกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายหรือปัญหาที่เกี่ยวกับความเข้าใจกฎหมาย โดยจะนำหลักแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาทนายความให้แก่จำเลยในคดีอาญา และมาตรการทางกฎหมายกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาทนายความขอแรงให้แก่จำเลยในคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาล มาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหากฎหมาย และจะได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการนำมาตราการที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาทนายความขอแรงให้แก่จำเลยในคดีอาญา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ทนายความขอแรงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และมาตรา 173 ในชั้นพิจารณาของศาลเมื่อทนายความขอแรงต้องรับหน้าที่เป็นทนายความขอแรงและปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้เต็มความสามารถ เพราะการที่ศาลขอแรงทนายความนั้นถือว่าเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ศาลได้ไว้วางใจเลือก ให้เป็นทนายความของศาล ทำหน้าที่ช่วยเหลือจำเลยผู้ยากไร้ไม่สามารถว่าจ้างทนายความเองได้ เมื่อไต่สวนที่ศาลได้มีหนังสือขอแรงทนายความ ทนายความจะต้องไปทำหน้าที่ทนายความขอแรงเสมอ จะปฏิเสธไม่รับเป็นทนายความขอแรงโดยไม่มีเหตุอันสมควรไม่ได้ เพราะจะถือว่าเป็นประพฤตินิยมรยาททนายความตามข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529³ ข้อ 5 ที่ว่า “ไม่รับหน้าที่เมื่อผู้พิพากษาได้ขอแรงให้เป็นทนายความแก่

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการตั้งทนายความขอแรงที่รัฐจัดหาให้แก่จำเลยในคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาล โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีตร เลิศธรรมเทวี และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปริดา โชติมานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท สถิตเสมากุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดอำนาจเจริญ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529

ต่างในคดีอาญา เว้นแต่จะมีข้อแก้ตัวโดยสมควร” เมื่อไหร่ก็ตามที่ทนายความได้รับหนังสือขอแรงจากศาล แล้วปฏิเสธไม่รับเป็นทนายความตามที่ศาลได้ขอแรง ศาลก็จะแจ้งไปยังสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้ทราบว่ามีทนายความปฏิเสธไม่รับหน้าที่ตามที่ศาลได้ขอแรงให้มาเป็นทนายความ แต่ต่างว่าต่างในคดีอาญาให้แก่จำเลยโดยไม่มีข้อแก้ตัวโดยสมควร เมื่อสภาทนายความฯ ทราบเรื่องแล้ว จะส่งเรื่องต่อไปยังคณะกรรมการมรณาทนายความ ให้ทำการสอบสวนและพิจารณาคดีมรณาทนายความแล้วส่งลงโทษหรือดำเนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งตามบทบัญญัติมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ทนายความขอแรงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และมาตรา 173 ในชั้นพิจารณาของศาล จะพิจารณาข้อดีของบทบัญญัติในมาตรานี้ก่อน คือในมาตรา 165/1 และมาตรา 173 แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยและป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 68 ที่บัญญัติรับรองให้เป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรงในการจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร และการบัญญัติมาตรา 165/1 และมาตรา 173 ยังเป็นไปตามหลัก “หลักอาวุธที่เท่าเทียม (Equality of Arms)” และมีความสอดคล้องกับหลักการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Fair Trial) ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม และหลักความเสมอภาค⁴ ทั้งนี้ยังเป็นไปตามหลักมาตรฐานสากล ในเรื่องสิทธิตามสิทธิที่จะมีทนาย ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ข้อ 14 วรรค 3 (ง.)⁵ และสิทธิของจำเลยตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights :UDHR) ข้อ 11 (1)⁶

ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ทนายความขอแรงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 และมาตรา 173 จากประสบการณ์ของผู้เขียนเอง โดยทั่วไปแล้วบทบาทและหน้าที่ของทนายความขอแรง จะเป็นกรณีที่รัฐจัดให้แก่จำเลยในคดีอาญา และในหนังสือขอแรงจากศาลจะมีเพียงหนังสือขอแรงและสำเนาคำฟ้อง ซึ่งส่งมาให้แก่ทนายความขอแรงตามภูมิลำเนาที่จดแจ้งไว้เท่านั้น ซึ่งถ้าหากศาลหรืองาน

⁴ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของราษฎรจากการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง,” ในหนังสือรวมบทความนิติรัฐ นิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า. 121.

⁵ International Covenant on Civil and Political Rights, art. 14 3.(d), opened for signature 16 December 1966, 999 UNTS 191 (entered into force 23 March 1976)

⁶ Universal Declaration of Human Rights, above n 2, art. 11 (1). opened for signature 10 December 1948 (General Assembly resolution 217 A).

สารบัญของศาลเพิ่มระเบียบเกี่ยวกับการจัดส่งหนังสือให้แก่ทนายความขอแรงศาล โดยการคัดถ่ายเอกสารในสำนวนทั้งหมดให้แก่ทนายความขอแรงในวันส่งหนังสือหรือวันที่ทนายความขอแรงรับหนังสือ จะทำให้ทนายความขอแรงไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการขอตรวจและคัดสำนวนจากศาล และทำให้ทนายความขอแรงสามารถตรวจสำนวนและสามารถเตรียมคดีที่ทันทีโดยวิเคราะห์จากพยานหลักฐานที่ศาลจัดส่งให้และผู้เขียนขอล่าต่อไปอีกว่า ในการยื่นเป็นทนายขอแรงตาม บัญชี 2 ของระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการจัดทำบัญชีรายชื่อทนายความและการตั้งทนายความให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2567⁷ ส่วนมากจะเป็นเวทีของทนายความใหม่ ที่ต้องการหาประสบการณ์เกี่ยวกับการทำคดีอาญา โดยที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำคดีอาญา อาจส่งผลเสียแก่รูปคดี เพราะคดีอาญาเป็นคดีที่ต้องทำโดยผู้ที่มีความรู้มีประสบการณ์ ซึ่งทนายความใหม่ บางทีอาจจะไม่เข้าใจประเด็นแห่งคดี ซึ่งอาจจะนำไปสู่การแพ้คดีได้ ซึ่งเมื่อทนายความขอแรงที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการว่าความมาสืบพยานในคดีที่จำเลยมีการปฏิเสธผู้คดี อาจจะทำให้ซักถามพยานหรือ ถามค้านพยานไม่เป็น อาจจะทำให้หน้าข้อเท็จจริงหรือเนื้อหาของคดีบางประการ ที่อาจจะเป็นสาระสำคัญในการแพ้ชนะในคดีนั้นๆ ออกมาไม่ได้ ส่งผลให้จำเลยแพ้คดีทั้งที่จำเลยอาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์จริงๆ ก็ได้ และจะส่งผลให้ในชั้นอุทธรณ์ถ้าจำเลยต้องการที่จะเขียนอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในส่วนที่ทนายความไม่ได้ถามหรือ นำสืบไว้ ก็จะเป็นการต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195⁸ ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า “ข้อกฎหมายทั้งปวงอันคู่ความอุทธรณ์ร้องอ้างอิงให้แสดงไว้โดยชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ แต่ต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วแต่ในศาลชั้นต้น” หมายความว่า ข้อกฎหมายใดๆ ที่จะยกขึ้นต่อสู้กันได้ในชั้นอุทธรณ์ได้ ข้อกฎหมายนั้นจะต้องมีการยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วในศาลชั้นต้น ฉะนั้นหากข้อกฎหมายใดที่ไม่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันในศาลชั้นต้นย่อมมีอาจที่จะยกขึ้นว่ากล่าวกันในชั้นอุทธรณ์ได้ จะเห็นได้ว่ามาตรา 195 กำหนดเฉพาะการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ในเมื่อวิ.อาญา ไม่ได้กำหนดวิธีการไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225⁹ มาใช้โดยอนุโลม ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 15 เมื่อจำเลยจะมายกข้อที่ทนายความขอแรงมิได้นำสืบไว้ให้ในชั้นอุทธรณ์ศาลก็ต้องยกอุทธรณ์ของจำเลยและต้องพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น การจัดทำบัญชีรายชื่อทนายความขอแรง จึงไม่ควรทำเป็น 2 บัญชี อีกประการที่สำคัญ ในทางปฏิบัติหรือในทางการใช้กฎหมายในวันนัดคุ้มครองสิทธิซึ่งถือว่าเป็นวันแรกๆ ที่จำเลยมักจะได้พบกับทนายความขอแรง และจำเลยส่วนใหญ่ มักจะถูกบังคับให้รับสารภาพทางอ้อมจากศาลหรืออัยการ แสดงให้เห็นว่าในการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 และมาตรา 173 แม้จะมีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิของจำเลยให้ต้องมี

⁷ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการจัดทำบัญชีรายชื่อทนายความและการตั้งทนายความให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2567

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225

ทนายความไว้ใน การช่วยเหลือในการพิจารณาคดีก็ตามแต่ยังถือเป็นหน้าที่ที่รัฐต้องจัดหาทนายความให้แก่ จำเลยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 68 แต่ก็ยังมีปัญหาในการใช้ซึ่งบางศาลมอง ทนายความขอแรงเป็นแค่ตัวประกอบในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น และไม่เปิดโอกาสให้มีการต่อสู้คดีได้ อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักอาวาทที่เท่าเทียม

จากที่ได้ศึกษาถึงสภาพปัญหากรณีตามประการแรกผู้ศึกษาเห็นว่า

1. ในการจัดส่งหนังสือให้ทนายความขอแรง ศาลควรมีการเพิ่มระเบียบเกี่ยวกับการจัดส่งหนังสือ ให้แก่ทนายความขอแรงศาล โดยการคัดถ่ายเอกสารในสำนวนทั้งหมดให้แก่ทนายความขอแรงในวันส่ง หนังสือหรือวันที่ทนายความขอแรงรับหนังสือเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ทนายความขอแรงและ เพื่อความรวดเร็วในการตรวจสอบสำนวน

2. ควรยกเลิก บัญชี 2 ของระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการจัดทำบัญชีรายชื่อ ทนายความและการตั้งทนายความให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2567 เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายชื่อ ทนายความขอแรง ควรเหลือแค่ บัญชี 1 โดยให้ใช้บัญชีเดียวเท่านั้น ไม่ว่าจะคดีจะยากหรือง่ายจำเลยก็ควรมี สิทธิที่จะได้เข้าถึงทนายความที่มีประสบการณ์สูง หรือทนายความมีทักษะความสามารถหรือประสบการณ์ เท่ากันไม่มีการแบ่งแยก และในการสมัครเป็นทนายความขอแรงควรมีการสอบวัดทักษะความรู้ ความสามารถหรือทนายความที่จบเนติบัณฑิตไทยให้ได้มาตรฐานเทียบเท่าอัยการหรือผู้พิพากษา และเพื่อ เป็นการส่งเสริมหรือสร้างแรงจูงใจให้ทนายความที่มีประสบการณ์สูงเข้ามาช่วยเหลืองานทนายความขอแรง ควรเพิ่มสวัสดิการ เช่นเดียวกับพนักงานของศาล ให้มีค่าตอบแทนที่สูง

ประการที่สอง ปัญหาการส่งจ่ายค่าตอบแทนรางวัลทนายความขอแรง ในการพิจารณากำหนดเงิน รางวัลให้ทนายความขอแรงนั้น ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัล และ ค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2¹⁰ ข้อ 5 และ ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการ จ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้จำเลย ในการไต่สวนมูลฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 พ.ศ.2562¹¹ ข้อ 5 ซึ่งกำหนดในทำนองเดียวกันว่า ให้ศาลชั้นต้นเป็นผู้ กำหนดเงินรางวัลให้ทนายความ โดยมีหลักเกณฑ์ที่นำมาพิจารณาประกอบกันเพื่อกำหนดเงินรางวัล ได้แก่ (1) ความยากง่ายของลักษณะคดี โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความยากง่ายของลักษณะคดีจากอัตราโทษ เช่นอัตราโทษขั้นต่ำจำคุกไม่เกิน 3 ปี กับ ประเภที่อัตราโทษจำคุกเกิน 3 ปี หรือในบางกรณีหากทนายความ ขอแรงรับทำหน้าที่ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี แต่มีข้อเท็จจริงที่ซับซ้อนก็ให้ตกลงต่อศาลได้

¹⁰ ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัล และค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 พ.ศ. 2550

¹¹ ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ จำเลย ในการไต่สวนมูลฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 พ.ศ.2562

เพื่อให้ศาลพิจารณากำหนดรางวัลความขอแรงให้กรณีพิเศษ (2) เวลาที่ทนายความได้ปฏิบัติในการว่าคดีหรือปฏิบัติหน้าที่เรื่องนั้น (3) ดานที่ทนายความได้ปฏิบัติในการว่าคดีหรือปฏิบัติหน้าที่เรื่องนั้น (4) ความเอาใจใส่ในการดำเนินคดีของทนายความ และ (5) ค่าใช้จ่ายที่ทนายความได้เสียไป และระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ยังได้วางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมว่า ในการกำหนดเงินรางวัล ศาลต้องคำนึงถึงจำนวนวันนัดที่ทนายความมาศาลจริง และให้เปรียบเทียบกับจำนวนเงินรางวัลที่จ่ายให้แก่ทนายความที่ศาลตั้งในคดีอื่นของศาลเดียวกัน แต่คดีอื่นที่นำมาเปรียบเทียบกับนั้น ต้องมีความยากง่ายของลักษณะคดี รวมทั้งเวลาและงานที่ได้ปฏิบัติในการว่าความ ใกล้เคียงกับคดีที่กำลังพิจารณากำหนดเงินรางวัล โดยศาลต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญทางคดีประกอบด้วย ซึ่งเหตุผลส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์ที่เพิ่มเติมนี้ ก็เพื่อให้การกำหนดเงินรางวัลแก่ทนายความแต่ละคดีซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันในศาลเดียวกัน ไม่แตกต่างกันจนเกินไป และเพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าจำนวนวันนัดที่ทนายความมาศาลเป็นปัจจัยหนึ่งที่ศาลต้องนำมาพิจารณาประกอบในการกำหนดเงินรางวัล และนอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายทนายความที่ศาลตั้งให้แก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 วางหลักเกณฑ์ถือเป็นแนวปฏิบัติจนถึงปัจจุบันดังนี้

อัตราเงินรางวัลทนายความแยกเป็น 3 กรณีดังนี้

กรณีแรก กรณีมีการวินิจฉัยชี้ขาดคดี

- คดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต อัตราขั้นต่ำเรื่องละ 8,000 บาท อัตราขั้นสูงเรื่องละ 50,000 บาท

- คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปแต่ไม่ถึงประหารชีวิต

อัตราขั้นต่ำเรื่องละ 6,000 บาท อัตราขั้นสูงเรื่องละ 40,000 บาท

- คดีอื่นนอกจากคดีในประเภทที่ 1 หรือประเภทที่ 2 อัตราขั้นต่ำเรื่องละ 4,000 บาท อัตราขั้นสูงเรื่องละ 30,000 บาท

ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า หลักเกณฑ์ในการสั่งจ่ายเงินรางวัลทนายความขอแรงเป็นกรณีที่ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัล และค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 และระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้จำเลย ในการไต่สวนมูลฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 พ.ศ.2562 ให้ศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจในการกำหนดเงินรางวัลทนายความขอแรง โดยบางคดีศาลไม่ได้สนใจด้วยซ้ำว่าทนายความขอแรงเสียค่าใช้จ่ายไปเท่าไร หรือมาศาลกี่นัด ตามประสบการณ์ของผู้เขียน โดยส่วนมากคดีที่จำเลยรับสารภาพศาลจะสั่งจ่ายในรายงานกระบวนพิจารณาไม่เกิน 6,000 บาท และในคดีที่มีการสืบพยานสั่งจ่ายไม่เกิน 10,000 บาท บางคดีทนายความไปพบจำเลย ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง รวมทั้งไปศาลตามกำหนดนัดต่างๆ จนกระทั่งนัดสืบพยาน โทษก็จำเลย รวมประมาณ 10 นัด ศาลได้ใช้ดุลพินิจสั่งจ่ายรางวัล

ทนายความขอแรงเพียง 6,000 บาท มีหน้าซ้ำคุณพินิจในการสั่งจ่ายรางวัลทนายความขอแรง เป็นคุณพินิจและเป็นอำนาจโดยเด็ดขาดของศาลชั้นต้นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะสั่งจ่ายไม่ได้ตามคำพิพากษาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10109/2554¹² ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 173 วรรคสาม บัญญัติให้ศาลจ่ายเงินรางวัลแก่ทนายความที่ศาลตั้ง ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดและระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 173 พ.ศ.2548 ข้อ 5 และข้อ 6 ซึ่งเป็นระเบียบที่ใช้แก่คดีนี้ กำหนดให้ศาลชั้นต้นเป็นผู้กำหนดเงินรางวัลให้ทนายความ โดยพิจารณาตามความยากง่ายของลักษณะคดี กับเทียบดูเวลาและงานที่ทนายความได้ปฏิบัติในการว่าคดีเรื่องนั้นๆ แล้วกำหนดให้ตามที่เห็นสมควรว่าจะให้อัตราขั้นต่ำหรือขั้นสูง หรือระหว่างขั้นต่ำขั้นสูง ตามตารางและอัตราขั้นต่ำขั้นสูงท้ายระเบียบ โดยให้สั่งจ่ายเงินรางวัลเมื่อทนายความได้ปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นแล้วหรือเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ในกรณีที่มีการดำเนินคดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ศาลชั้นต้นสั่งจ่ายเงินรางวัลเพิ่มเติมให้ทนายความได้ตามที่เห็นสมควร ดังนี้ จึงเห็นได้ว่าระเบียบดังกล่าวกำหนดให้เป็นอำนาจเฉพาะของศาลชั้นต้นที่จะกำหนดเงินรางวัลให้ทนายความทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ในศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์ และศาลฎีกา ไม่ได้กำหนดให้ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีหน้าที่กำหนดเงินรางวัลทนายความแต่อย่างใด เมื่อไม่ปรากฏว่าการใช้คุณพินิจกำหนดเงินรางวัลทนายความของศาลชั้นต้นแก่ผู้ร้องต่ำกว่าขั้นต่ำหรือสูงกว่าขั้นสูงตามที่กฎหมายหรือระเบียบดังกล่าวกำหนด อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าศาลชั้นต้นใช้คุณพินิจผิดกฎหมายหรือระเบียบแล้ว ศาลชั้นอุทธรณ์ย่อมไม่อาจก้าวล่วงไปกำหนดเงินรางวัลทนายความให้แก่ผู้ร้องเพิ่มเติมได้

เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 ข้อ 5 และระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้จำเลย ในการไต่สวนมูลฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 พ.ศ.2562 ข้อ 5 ให้ศาลชั้นต้นใช้คุณพินิจมากเกินไป ควรที่จะกำหนดให้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกามีอำนาจในการกำหนดด้วยเพื่อเป็นการถ่วงดุลการใช้คุณพินิจที่ไม่เหมาะสม และควรกำหนดให้ชัดเจนควรหลีกเลี่ยงการใช้คุณพินิจจากศาลในการกำหนดรางวัลทนายความขอแรงโดยการกำหนดให้ชัดเจนในระเบียบ

และอีกปัญหาเกี่ยวกับรางวัลทนายความขอแรงคือ ปัญหาที่เกิดจากการที่ทนายความขอแรง ได้รับหนังสือขอแรงจากศาลให้ไปทำหน้าที่ตามวันเวลาที่กำหนด แต่พอถึงวันนัดจำเลยในคดีอาญากลับแต่ตั้งทนายความส่วนตัวมาเองซ้ำกับที่ศาลแต่งตั้งทนายความให้จำเลย ทำให้ทนายความขอแรงศาลจำต้องถอนตัวจากการเป็นทนายความของจำเลย โดยไม่ได้รับค่าใช้จ่ายหรือค่าเสียเวลาตอบแทน เพราะการรับทำหน้าที่

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10109/2554

ทนายความขอแรงปัจจุบันยังไม่ได้รับค่าใช้จ่ายสนับสนุนเบื้องต้นจากภาครัฐ ทนายความขอแรงต้องสำรองค่าใช้จ่ายเองทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นค่าคัดถ่ายเอกสาร ค่าเดินทาง เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันการส่งจ่ายรางวัลทนายความขอแรงวางหลังเกณฑ์ในการส่งจ่ายไว้เฉพาะคดีที่เสร็จการพิจารณาหรือจำเลยรับสารภาพ หรือคดีมีการถอนฟ้องหรือยอมความกันแล้วเท่านั้น และยังเป็นช่องโหว่ทางกฎหมายซึ่งควรจะร่างหรือแก้ไขให้ครอบคลุม กรณีที่ทนายความขอแรงมาทำหน้าที่และจำเลยแต่ตั้งทนายความส่วนตัวมาด้วย

จากที่ได้ศึกษาถึงสภาพปัญหากรณีตามประการที่สองผู้ศึกษาเห็นว่า ในการทำหน้าที่ทนายความขอแรงนั้นย่อมต้องมีค่าใช้จ่ายเบื้องต้นในการทำคดีไม่ว่าจะเป็นค่าคัดถ่ายเอกสาร ค่าเดินทางหรือค่าที่พัก ดังนั้นควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัล และค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 และระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้จำเลยในการไต่สวนมูลฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 พ.ศ. 2562 โดยการกำหนดให้ทนายความขอแรงสามารถเบิกค่าใช้จ่ายเบื้องต้นได้ตามค่าใช้จ่ายจริง เป็นรอบๆ และควรแก้ไขข้อ 5 โดยการเพิ่มดุลพินิจในการส่งจ่ายรางวัลทนายความขอแรงให้กับศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาด้วย และแก้ไขปัญหาในกรณีที่ศาลตั้งทนายความขอแรงให้แก่จำเลยในคดีอาญาและภายหลังจำเลยตั้งทนายความส่วนตัวเองโดยมิใช่ความผิดของทนายความขอแรง โดยการเพิ่มเงื่อนไขในการจ่ายเงินรางวัลทนายความขอแรงในกรณีนี้เข้าไปในระเบียบด้วย

ประการที่สาม ปัญหาเรื่องข้อจำกัดของระยะเวลาในการพบทนายขอแรงของจำเลยในคดีอาญา ในชั้นพิจารณาของศาล ในการแต่งตั้งทนายความให้จำเลยในกรณีนี้ ศาลมักจะส่งหนังสือขอแรงให้แก่ทนายความตามที่อยู่ที่ทนายความขอแรงขึ้นทะเบียนไว้กับศาลตามบัญชีทนายความขอแรงตาม ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการจัดทำบัญชีรายชื่อทนายความและการตั้งทนายความให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2567 ซึ่งระเบียบดังกล่าวในฐานะที่ผู้เขียนก็ประกอบวิชาชีพทนายความและเป็นทนายความขอแรงของศาลด้วย เห็นว่า มีปัญหาเกี่ยวกับด้านข้อจำกัดของระยะเวลาการเข้ามาในคดีที่ศาลตั้งทนายความขอแรงให้แก่จำเลยในคดีอาญา ซึ่งเมื่อทนายความได้รับหนังสือขอแรงจากศาลที่แจ้งกำหนดวันนัดให้ทนายความมาพบกับจำเลยเป็นครั้งแรก ในวันนัดคุ้มครองสิทธิจำเลยสำหรับกรณีมีวันนัดคุ้มครองสิทธิ และถ้าไม่มีวันนัดคุ้มครองสิทธิก็จะเป็น วันนัดตรวจพยานหลักฐานหรือที่เรียกว่าวันนัดพร้อมสอบคำให้การจำเลย และในกรณีที่มิทั้งวันนัดคุ้มครองสิทธิและนัดสอบคำให้การจำเลยศาลมักจะนัดห่างกันในระยะเวลาที่ไม่นานประมาณ 1 – 2 สัปดาห์เท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นระยะเวลาที่สั้นมาก ๆ ทำให้ทนายความขอแรงจะได้พบตัวจำเลยในวันนัดคุ้มครองสิทธิหรือนัดสอบคำให้การและตรวจพยานหลักฐาน ซึ่งจะทำให้ทนายความขอแรงและจำเลยไม่มีโอกาสได้พบเจอกันเพื่อสอบถามข้อเท็จจริงแห่งคดีรวมถึงรวบรวมพยานหลักฐานได้ทันในระยะเวลาที่กระชั้นชิด ยิ่งในคดีอาญาที่จำเลยถูกคุมขังไม่อาจจะด้วยเหตุไม่มีหลักประกันหรือศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวก็ตาม เมื่อระยะเวลาในการพบจำเลยเป็นระยะเวลาสั้นๆ ทำให้แสวงหา

พยานหลักฐานที่จะต้องนำมาต่อสู้คดีได้ยาก ไม่เหมือนกับฝ่ายพนักงานอัยการที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาให้หมดแล้ว และมีระยะเวลาในการเตรียมคดีที่ยาวกว่า เมื่อถึงวันนัดพบจำเลยในคดีอาญานัดแรก โดยเฉพาะนัดคุ้มครองสิทธิจำเลย ส่วนใหญ่ทนายกับจำเลยจะได้เจอกันเป็นวันแรกทนายมักจะไม่มีข้อมูลมาสนับสนุนในกรณีที่จำเลยมีความประสงค์ที่จะต่อสู้คดี ส่วนใหญ่มักจะถูกพนักงานอัยการและศาลบีบให้รับสารภาพ เพราะจำเลยบางคนสภาพจิตใจเริ่มไม่ดีแล้วสิ่งที่ใจจริงอยากสู้คดีแต่ก็เพราะไม่อยากเสียเวลาหรือแสวงหาพยานหลักฐานมาได้ หรืออยากให้เรื่องมันจบๆ ไปเท่านั้นยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่เป็คดีเกี่ยวกับทรัพย์ บางครั้งก็เป็นคดีที่ต้องใช้สิทธิทางแพ่งเรียกร้องกันแต่โจทก์บางคนกลับนำคดีมาฟ้องเป็นคดีอาญา ทั้งที่จำเลยอยากคืนเงินให้ในฐานะที่เป็นการใช้ให้ในเรื่องทางแพ่ง และเมื่อถูกนำคดีมาฟ้องบีบให้เป็คดีอาญา หากจำเลยต้องการชดใช้เงินคืนผู้เสียหายหรือโจทก์ ก็ต้องรับสารภาพเสียก่อนจึงจะสามารถใช้วิธีการนัดฟังผลชำระหนี้ได้ ซึ่งถือว่าเป็นผลร้ายกับจำเลยยิ่งนักเพราะศาลไทยมักจะตั้งข้อสังเกตว่า “หากคุณไม่ได้กระทำผิดคุณจะใช้หนี้ให้เขาทำไม” ในวันนัดคุ้มครองสิทธิส่วนมากศาลมักจะนัดตรวจพยานและสอบคำให้การจำเลยไปในคราวเดียวกัน ทนายความขอแรงก็มักจะเตรียมคำให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธและบัญชีระบุพยานไปก่อน โดยที่ยังไม่ได้มีการพบหรือคุยกับจำเลยและศาลก็จะถามฝ่ายจำเลยว่า “จะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธและถ้าปฏิเสธ จำเลยปฏิเสธเพราะอะไรและรับข้อเท็จจริงพยานโจทก์ปากใดได้บ้าง และรับข้อเท็จจริงพยานโจทก์ปากใดไม่ได้บ้าง โดยจะจดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา” เมื่อทนายความจำเลยไม่ทราบข้อเท็จจริงมา ก่อนการเตรียมตัวดำเนินการต่อสู้คดีจึงไม่เพียงพอ เกิดความบกพร่องในเรื่องของพยาน หลักฐาน จึงอาจทำให้การแถลงรับหรือไม่รับพยานในวันนัดตรวจพยานหลักฐานเกิดความผิดพลาด ส่งผลเสียหายต่อรูปคดีได้การที่ศาลกำหนดให้วันนัดตรวจพยานหลักฐานเป็นวันเดียวกันกับวันนัดพบทนายความหรือคุ้มครองสิทธินั้น ย่อมถือเป็นการละเมิดสิทธิในการพบทนายความสองต่อสองโดยตรง กระทบต่อความเป็นอิสระในการต่อสู้คดีของจำเลยอย่างมาก ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยได้จริง

จากที่ได้ศึกษาถึงสภาพปัญหากรณีตามประการที่สาม ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระเบียบปฏิบัติ ในวันนัดพบทนายความให้ชัดเจนและเป็นแนวทางปฏิบัติทุกศาล ซึ่งถือว่าเป็นวันที่ทนายขอแรงได้พบกับจำเลยจริง ๆ เพื่อให้ทนายความขอแรงได้สอบข้อเท็จจริง สอบพฤติการณ์แห่งคดี ตรวจสอบพยานหลักฐาน ก่อนวันที่ศาลนัดตรวจพยานหลักฐานและต้องให้เวลาพอสมควรกับทนายความขอแรง เช่นเดียวกันกับพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ เพื่อให้ทนายความขอแรงได้เตรียมคดีหรือวางแผนแนวทางและศึกษาข้อกฎหมายในการดำเนินคดีเพื่อมาแก้ต่างว่าต่างให้กับจำเลยได้อย่างสมบูรณ์แบบและให้เกิดประโยชน์แก่จำเลยมากที่สุด เช่น ให้เวลาทนายความขอแรงเตรียมสำนวนคดีรวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจากจำเลย เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 กว่าเดือน ขึ้นต่ำ เพราะฝ่ายโจทก์อย่างพนักงานสอบสวน ฝากขังได้ ครั้งละไม่เกิน 12 วันฝากขังได้ ไม่เกิน 7 ครั้งรวมระยะเวลาไม่เกิน 84 วัน หากครบกำหนดแล้วยังสอบสวนไม่เสร็จต้องปล่อยตัว หรือส่งฟ้องต่อศาล หรือ

กรณีที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอศาลเลื่อนกำหนดการฟ้องคดีออกไปเป็นการชั่วคราว หลังจากที่พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนมาแล้ว แต่ยังไม่สามารถมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องได้ในเวลานั้น โดยมีเหตุจำเป็น เช่น ต้องรอผลการสอบสวนเพิ่มเติม หรือเอกสารหลักฐานบางอย่าง ซึ่งเมื่อนับระยะเวลาครบถ้วนแล้ว ย่อมมีระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า 90 วัน ซึ่งหากมีการแก้ไขเรื่องระยะเวลาในการพบทนายความขอแรงให้กับจำเลยก็นับเวลาเป็นการเพิ่มระยะเวลาและเพิ่มโอกาสในการต่อสู้คดีให้กับจำเลยตามหลักอาวฐที่เท่าเทียม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ศึกษาเห็นว่าควรนำเอา Artificial Intelligence (AI) มาใช้ในการพัฒนาระบบงานให้คำปรึกษาทางกฎหมายเบื้องต้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงานทนายความขอแรงแก่ประชาชนและงานทนายความขอแรงศาลในคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อยหรือในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มียุติวิธีที่เป็นมาตรฐานหรือได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากภาครัฐ และอาจเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงความยุติธรรมในอนาคต หากมีการนำเอาปัญญาประดิษฐ์ Artificial Intelligence มาช่วยในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายเบื้องต้นแก่ประชาชนหรือจำเลยในคดีอาญา โดยการนำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือป้องกันข้อมูลทางกฎหมายที่ได้รับการรับรองจากภาครัฐเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ จนถึงสิทธิหน้าที่การพบหรือเลือกทนายความขอแรงด้วยตนเอง ในระบบให้แก่ AI จะมีประโยชน์แก่ประชาชนหรือคู่ความหรือผู้มีความต้องการที่จะค้นหาข้อมูลในการต่อสู้คดีเป็นอย่างมาก

การนำ AI มาใช้กับทนายขอแรงในคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อยหรือในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพ AI สามารถเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือทนายขอแรงและพัฒนาประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือจำเลยในกระบวนการยุติธรรม โดยสามารถนำมาใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น การช่วยวิเคราะห์คดีและจัดทำเอกสารทางกฎหมาย AI สามารถช่วยทนายขอแรงวิเคราะห์ข้อมูลของคดี เช่น คำฟ้อง หลักฐาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีระบบช่วยร่างคำให้การ คำร้อง หรือเอกสารที่จำเป็น ลดภาระของทนายขอแรงใช้ NLP (Natural Language Processing) ในการสแกนคำพิพากษาหรือกฎหมายเพื่อค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ รวมถึงการให้คำแนะนำทางกฎหมายอัตโนมัติแก่จำเลยแชท บอทหรือระบบ AI อัจฉริยะสามารถช่วยตอบคำถามเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิของจำเลยให้คำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี เพื่อให้จำเลยเข้าใจสถานการณ์ของตนเองก่อนปรึกษาทนายขอแรง เพราะส่วนมากจำเลยจะได้พบทนายความขอแรงจริงๆ ในชั้นพิจารณาคดีของศาลหากมี AI มาช่วยให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็จะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญารู้สึกถึงการเริ่มต้นของการได้รับการคุ้มครองสิทธิหรือความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว ไม่ต้องรอจนถึงชั้นศาล ดังกฎหมายหลายๆ ฉบับที่พยายามจะเขียนคุ้มครองและรับรองให้ ทั้งนี้ ความยุติธรรมที่ล่าช้าก็คือความไม่ยุติธรรม ดังนั้นการมี AI มาช่วยเบื้องต้นก็นับว่าเป็นการอำนวยความสะดวกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ยังเป็นการคัดกรองและบริหารจัดการคดี AI สามารถช่วยศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คัดกรองคดีเพื่อจัดสรร ทรัพยากรที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับลักษณะของคดีมีระบบช่วยติดตามและ บริหารจัดการคดี เพื่อให้แน่ใจว่านายขอแรงได้ปฏิบัติตามหน้าที่ตามกรอบเวลาและมาตรฐานที่กำหนด และ เพื่อเป็นการช่วยนายขอแรงในการสืบค้นข้อมูลและพยานหลักฐาน AI สามารถช่วยนายค้นหาแนวคำ พิพากษาที่เกี่ยวข้องหรือแนวโน้มของคดีจากฐานข้อมูลกฎหมายใช้ AI วิเคราะห์พยานหลักฐาน เช่น การ ตรวจสอบวิดีโอ เสียง หรือเอกสารดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการต่อสู้คดี รวมถึงการประเมินผลและตรวจสอบ คุณภาพของนายขอแรง AI สามารถช่วยประเมินประสิทธิภาพของนายขอแรง โดยวิเคราะห์จากผลลัพธ์ ของคดี คำวิจารณ์จากจำเลย หรือการตรวจสอบโดยศาลระบบ AI อาจช่วยระบุปัญหาด้านจรรยาบรรณ เช่น การละเลยหน้าที่ หรือการไม่ให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่จำเลย

เอกสารอ้างอิง

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของราษฎรจากการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง,” หนังสือรวม บทความนิติรัฐ นิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า. 121.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการจัดทำบัญชีรายชื่อทนายความและการตั้งทนายความให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2567

ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัล และค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 พ.ศ. 2550

ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ จำเลย ในการไต่สวนมูลฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 พ.ศ.2562

ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529

International Covenant on Civil and Political Rights, art. 14 3.(d), opened for signature 16 December 1966, 999 UNTS 191 (entered into force 23 March 1976)

Universal Declaration of Human Rights, above n 2, art. 11 (1). opened for signature 10 December 1948 (General Assembly resolution 217 A).